

Ivančev, Svetomir

Към въпроса за вокатива

In: *Otázky slovanské syntaxe. III, Sborník symposia "Modální výstavba výpovědi v slovanských jazycích"*, Brno 27.-30. září 1971. Vyd. 1. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1973, pp. 291-292

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120876>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

КЪМ ВЪПРОСА ЗА ВОКАТИВА

1. За мене общото впечатление от чутите доклади остава, че найважното в нашата работа е това, което се стреми да направи в своя доклад М. Грешъл. Ние трябва да направим преди всичко инвентаризация и иерархизация на модалните значения и паралелно с това във формално отношение — инвентаризация и иерархизация на средствата, с които се изразяват тези значения.

2. Много уместно З. Тополинска излиза пред този симпозиум с доклад за характера на вокатива. Между именните форми вокативът има най-богато модално съдържание. И това не е случайно, тъй като вокативът сам образува изречение и следователно съдържа максимум предикативност (повече и по-ярко обогатена модално отколкото обикновената номинална рема в изречението). Наред с това в доклада отново се прави опит да се докаже, че вокативът не е падежна категория („не влиза в парадигмата на категорията падеж“). Не е нужно да се спираме подробно на характерните особености на тази форма, които я отличават от другите падежи. Докато падежът изобщо изразява определени отношения в изречението (наричани падежни), вокативът изразява тези отношения съгъстено, той сам образува изречение. Звателният падеж има много общо с именителния — и той преди всичко назовава. Не случайно в историята на най-различни езици се наблюдава голяма формална близост между тези два падежа (много ярка при индоевропейските езици). В множествено число обикновено няма разлика между номинатив и вокатив. Същото наблюдаваме и при имената от среден род както в единствено, така и в множествено число. Твърде често вокативът, от една страна, изчезва и бива подменян от именителния падеж (въпреки че винаги остава разлика в интонацията като минимален различителен белег). От друга страна не веднъж са отбелязвани случаи, когато вокативът се издига до ранга на именителен. Близост на вокатив и номинатив личи и в това, че едносъставните именни изречения представят най-често самостоятелен номинатив или вокатив. При прилагателните имена твърде рядко има специална вокативна форма, обикновено тук се използва при обръщението именителната. Вокативна форма не е позната също така и при местоименията. Характерно е в това отношение местоимението за второ лице, където бихме могли да очакваме с най-голямо основание вокатив. В полза на паралелизма номинатив — вокатив говори и обстоятелството, че приложението при подлог лично местоимение за второ лице единствено число е във вокатив (*Ти, Иване, четеш*). В останалите лица, както и във второ лице множествено число апозицията винаги има форма на именителен падеж, както е и редно да бъде при подлога (*Вице, деца, пеете; Аз, Иван, чета; Той, Иван, пее; и т. н.*). Нека тук бъде при-

помнена отдавна известната връзка между императива и вокатива и дори мнението, че при глаголна форма в императив подлогът е в звателен падеж. Периферно бих искал да засегна и въпроса за членуването на обръщението, което според З. Тополинска е невъзможно. Такива случаи са известни от почти всички езици, познаващи определителния член (старогръцки, днешният френски, български и др.). В тези случаи обаче се членува именителният падеж, който се явява на мястото на звателния. — И така редица съображения (както от практическо, така и преди всичко от теоретическо естество) ме карат да се придържам към традиционното схващане за вокатива, като един от възможните падежи, в които може да се появява името. Така към четирите известни досега категории на името (род, число, падеж, определеност-неопределеност) не е нужно да се добавя нова, пета. След като бе изтъкната голямата близост между номинатив и вокатив в много отношения, би могло да се приеме, че номинатив и вокатив образуват привативна опозиция, в която при немаркиран член номинатив маркиран член е вокативът (между другото и с признака модалност).